

la bilinen yedi kasidesinin şerhidir. Bunlardan Sehâvî'ye ait kasidelerle ilgili bölüm, müellifin ilk telifi olduğunu söylediği (ez-Zeyl ^{ale'r-Ravzateyn}, s. 39) eseri olmalıdır. el-Ma^{ka}şîdû's-seniyye'nin bir nüshası Dârü'l-kütübî'l-Mısıriyye'de (Şî'rû't-Teymûr, nr. 412, 199 varak), Şerhu'l-Kaşâ'idî'n-nebeviyye'nin bir nüshası da Şerhu Seb'î kaşâ'idî's-Sehâvî fî medhî'n-nebî adıyla Paris Bibliotèque Nationale'de (nr. 3142) bulunmaktadır (Ebû Şâme'nin diğer eserleri için bk. Brockelmann, GAL, I, 386-387; Suppl., I, 550-551; Ebû Şâme, el-Bâ'îş ^{alâ inkârî'l-bidâ' ve'l-havâdis}, nâşirin girişi, s. 16-25; a.mlf., el-Mürşîdül-vecz, nâşirin girişi, s. 29-33; Selâhaddin el-Müneccid, s. 100-103).

BİBLİYOGRAFYA :

Ebû Şâme, *Kitâbü'r-Ravzateyn* (nşr. M. Hilmi Muhammed), nâşirin girişi, I, 3-57, ayrıca bk. I, 2; a.mlf., ez-Zeyl ^{ale'r-Ravzateyn}, s. 37-45, 90, 91, 121, 137, 139, 142-145, 149, 151, 152, 160, 161, 163, 164, 167, 170, 172, 173, 174, 176, 177, 179, 186, 189, 195, 199, 204, 207, 209, 216, 222-226, 230, 231, 240; a.mlf., *İbrâzû'l-me'ânî min Hurzî'l-emânî fi'l-kurâ'âtî's-seb'* (nşr. İbrâhim Atve İvaz), Kahire 1402/1981, s. 8; a.mlf., el-Bâ'îş ^{alâ inkârî'l-bidâ' ve'l-havâdis} (nşr. Meşhûr Hasan Selmân), Riyad 1410/1990, nâşirin girişi, s. 7-26; a.mlf., el-Mürşîdül-vecz (nşr. Tayyar Altıkulaç), nâşirin girişi, s. 15-33; a.e. (nşr. Velîd Müsâid et-Tabatabâî), Küveyt 1414/1993, nâşirin girişi, s. 19-92; a.mlf., el-Mu^{ha}kkak min 'ilmî'l-uşûl fîmâ yete'alleku bi ef'âli'r-Resûl (nşr. Ahmed el-Küveytî), Amman 1409/1989, Ahmed b. Muhammed b. Hüseyin b. Abdüllatif'in girişi, s. 11-28; Birzâlî, *Meşvehatü kâdî'l-ku^{da}tâ İbn Cemâ'a* (nşr. Muvaffak b. Abdüllah), Beyrut 1408/1988, I, 300-305; Zehebî, *Ma'rifetü'l-kurâ'*, II, 673-674; a.mlf., *Tezkiretü'l-hu^{fu}fâz*, IV, 1460-1461; Kütübî, *Fevâtü'l-Vefeyât*, II, 269-271; Sübkî, *Tabakât*, VIII, 165-168; İsnevî, *Tabakâtü's-Şâfi'iyye*, II, 118-119; Yünînî, *Zeylû Mir'âti'z-zamân*, Haydarâbâd 1375/1955, II, 367; İbnü'l-Cezerî, *Gâyetü'n-nihâye*, I, 365-366; Abdülkâdir b. Muhammed en-Nuaymî, *ed-Dâris fî târîhi'l-medâris* (nşr. Ca'fer el-Hasenî), Kahire 1988, I, 23-24; Brockelmann, GAL, I, 386-387; Suppl., I, 550-551; a.mlf., "Ebû Şâme", *IA*, IV, 51; Sâlim Abdürrezzâk, *Fihrisü mahtûtâti Meketebeti'l-âmmeh fi'l-Muşul*, Bağdad 1978, s. 201; Selâhaddin el-Müneccid, *Mu'cemü'l-mü'errihîne'd-Dimaşkıyyîn*, Beyrut 1398/1978, s. 100-103; Salâh M. el-Hiyemî, *Fihrisü mahtûtâti Dâri'l-Kütübî'z-Zâhirîyye: 'ulümü'l-Kur'ânî'l-Kerîm*, Dimaşk 1403-1404/1983-84, I, 288-290; II, 244-246; el-Fihrisü's-Şâmil: *resmü'l-mesâhîf* (nşr. el-Mecmû'u'l-melikî li-buhûsî'l-hadâretî'l-İslâmiyye), Amman 1406/1986, s. 38; a.e.: *mahtûtâtü't-tecvîd*, I, 102; a.e.: *mahtûtâtü'l-kurâ'*, I, 222-233; a.e.: *mahtûtâtü't-tefsîr*, III, 720; a.e.: *mahtûtâtü't-tefsîr ve 'ulûmüh*, I, 257; Louis Pouzet, "Abû Sâma (599-665/1203-1268) et la société damascaïne de son temps", *BEO*, XXXVII-XXXVIII (1988), s. 115-126; Hilmy Ahmad, "Abû Shâma", *El²* (İng.), I, 150.

TAYYAR ALTIKULAÇ

EBÜ ŞEKÛR-i BELHÎ

(أبو شكور بلخی)

(IV./X. yüzyıl)

Sâmânîler devrinde yaşayan
İranlı şair.

Künyesi dışında adı ve hayatı hakkında bilgi yoktur. Kendisinden söz eden tezkirelerden, Ebû Abdullah Ca'fer b. Muhammed er-Rüdekî'nin (ö. 329/940-41) son, Firdevsî'nin (ö. 411/1020 [?]) ilk dönemlerinde yaşadığı anlaşılmaktadır. *Âferinnâme* adlı eserini otuz üç yaşında iken kaleme almaya başladığına göre 300'de (912-13) doğduğu söylenebilir. Nisbesinden Belhî olduğu anlaşılan Ebû Şekûr bu şehirden ayrılıp devrin önemli ilim ve kültür merkezlerinden biri olan Buhara'ya gitti. Orada kendisini himaye eden Sâmânî hükümdarlarına yazdığı kasidelerden aldığı câizelerle hayatını sürdürdü. 333'te (944-45) yazmaya başlayıp 336'da (947-48) tamamladığı, *Şehnâme*'nin üçte ikisi hacminde olduğu rivayet edilen *Âferinnâme* adlı eserini Sâmânî hükümdarlarından Ebû Muhammed Nüh b. Nasr'a (943-954) sundu. Ebû Şekûr'un hangi tarihte vefat ettiği bilinmemektedir.

Ebû Şekûr-i Belhî'den günümüze sözlüklerde, antoloji ve diğer bazı eserlerde rastlanan altmış kadar lirik şiirle muhtemelen *Âferinnâme*'ye ait 140 beyit gelmiştir. Bunlara, Ali b. Hafs-i İsfahânî (XIII. yüzyıl) tarafından *Tu^hfetü'l-mülûk* adlı eserde müellifi belirtilmeden zikredilen yaklaşık 175 beyti de ilâve etmek gerekir. Aruzun mütekerrib bahrindeki *Âferinnâme*'nin bugüne kadar gelen parçaları içinde ahlâkî düşüncelerini açıklayan fıkralar, beyitlerle ifade edilen özdeyişler, hikmetli sözler yer alır. Bu bakımdan Ebû Şekûr-i Belhî, İran edebiyatında İslâm öncesi hikmet ve özdeyiş edebiyatının temsilcilerinden sayılır. Mînu'cihrî-yi Damgânî onu Rüdekî ve Şehîd-i Belhî gibi üstatlar arasında zikreder. Günümüze kadar gelen beyitlerinden Ebû Şekûr'un hazec ve hafif vezninde iki mesnevi daha yazdığı anlaşılmaktadır. G. Lazard, eserlerinden bugüne ulaşan parçaları Fransızca çevirileriyle birlikte *Les Premiers poètes persans* adlı kitabında vermiştir (Tahran-Paris 1964, I, 94-113; II, 78-127; ayrıca bk. Dihhudâ, II, 540-546).

BİBLİYOGRAFYA :

Avfî, *Lübâb*, II, 21; Hidâyet, *Mecma'u'l-fu^şahâ'*, I, 138; Neffîsî, *Târîh-i Nazm u Nesr*, I, 21; Safâ, *Edebiyyât*, I, 403-408; M. Debîr-i Siyâkî, *Pişâhengân-i Şî'r-i Fârsî*, Tahran 1351, bk. Fihrist; *Ferheng-i Fârsî*, V, 94; Rypka, *HIL*, s. 144; A. J. Arberry, *Classical Persian Literature*, London 1967, s. 36, 195; G. Morrison — J. Baldick, *History of Persian Literature*, Leiden-Köln 1981, s. 19; Dihhudâ, *Luğatnâme*, II, 540-546; G. Lazard, "Abû Shakûr Balkhî", *El² Suppl.* (İng.), s. 35; a.mlf., "Abû Şakûr Balkî", *Elr*, I, 382; J. Matini, "Âfarin-nâma", a.e., I, 480-481.

RIZA KURTULUŞ

EBÜ ŞÜCÂ' el-İSFAHÂNİ

(أبو شجاع الإصفهانی)

Ahmed b. Hüseyin (Hasen)

b. Ahmed el-Abbâdânî

(ö. 500/1107'den sonra)

Şâfiî fakihî.

Aslen İsfahanlı olup 434 (1042-43) yılında Basra'da doğdu. Tahsil hayatıyla ilgili herhangi bir bilgi yoktur. Basra'da kırk yılı aşkın bir süre Şâfiî fikhî okuttu. Bazı kaynaklarda kendisine atfedilen "el-Kâdî" unvanına bakılırsa bir süre kadılık yaptığı anlaşılmaktadır. Bir rivayete göre 500 (1107) yılında hayatta olan Ebû Şücâ'ın ne zaman vefat ettiği kesin olarak bilinmemektedir. Bazı yeni kaynaklarda 533-593 (1139-1197) yılları arasında yaşadığı (Serkîs, I, 318) veya 593'te (1197) öldüğü (Brockelmann, GAL Suppl., I, 676; Kehhâle, I, 199) kaydedilmekteyse de bu bilgiler, Ebû Şücâ'ın kendi ifadesine dayanarak Sübkî tarafından doğum tarihi olarak verilen (*Tabakât*, VI, 15) 434 (1042-43) yılı ile uyuşmamaktadır.

Eserleri. 1. *el-Mu^htaşar**. et-Takrîb *fi'l-İkh*, *Gâyetü'l-ihtîşâr* veya *el-Gâye fi'l-ihtîşâr* adlarıyla da bilinen eser Şâfiî fikhîni özetleyen küçük bir risâledir. Şâfiî fikhî literatürünün müteber temel kaynaklarından biri olan esere pek çok şerh ve hâşiye yazılmıştır. Takıyyüddin İbn Dakîku'l-İd, Takıyyüddin el-Hisnî, İbn Kâsım el-Gazzî, Hatîb eş-Şirbînî, İbn Kâsım el-Abbâdî gibi meşhur âlimlerin şerhleriyle İbn Kâsım el-Gazzî'nin şerhine Bâcûrî'nin, Hatîb eş-Şirbînî'nin şerhine de Buceyrimî'nin yazdığı hâşiyeler en önemlileridir. Ayrıca gerek metni gerekse bazı şerh ve hâşiyeleri çeşitli Batı dillerine de tercüme edilen eser defalarca basılmıştır (bk. Brockelmann, GAL, I, 492-493; Suppl., I, 676-677). 2. *Şerhu'l-İknâ'*. Mâverdi'ye ait muhtasar bir fikhî eseri olan *el-İknâ'*'in şerhidir. Mev-